

Profesjon versus masterstudium i psykologi

Bjørn Rishovd Rund

I mai-nummeret av Tidsskriftet er det to debattinnlegg og ett intervju om masterstudiet i psykologi. Per Øystein Saksvik og Arne Holte har debattinnlegg, dessuten intervjuer Nina Strand Arne Holte om mye av det samme. Jeg er ikke sikker på om jeg skjønner hva Holte mener, til dels fordi han fremfører noe forskjellige synspunkter i innlegget og i intervjuet. Saksvik skjønner jeg hva mener. Han ønsker at masterstudiet skal overta for profesjonsutdanningen («Jeg tror heller ikke det vil gå ut over kvaliteten på de psykologene vi utdanner. En master i klinisk psykologi med ett års praksis etterpå trenger ikke være forskjellig fra dagens andre avdeling»).

For fire år siden, under innføringen av bachelor/master-modellen ved norske universiteter og høyskoler, var jeg leder av Nasjonalt fagråd for psykologutdanningen. Vi nedla den gang et betydelig arbeid for å beholde et seksårig profesjonsstudium. Forut for dette hadde vi, etter initiativ fra Odd Havik, revidert Standarder for norsk psykologeksamen. De reviderte standardene ble et viktig instrument i vår argumentasjon for et seksårig integrert psykologstudium. Standardene gjelder fortsatt. Medlemmer av Nasjonalt råd for psykologutdanning (instituttlederene ved de fire universitetene) og Norsk Psykologforening drev den gang intens lobbyvirksomhet overfor alle de politiske partiene på Stortinget, samt Undervisnings- og forskningsdepartementet og Sosial og Helsedepartementet. Daværende rektor ved UiO, Kaare Norum, nedla også et betydelig arbeid for vår sak. Og vi vant frem. Det ble gjort unntak fra bachelor/master-modellen for psykologi og medisin, som fikk beholde seksårige utdannelse. Dette så daværende medlemmer av Nasjonalt fagråd som en stor seier. Slik ser jeg det fortsatt. Det hadde vært en forringelse av psykologutdanningen å redusere studiet fra seks til fem år. Det er også et viktig prinsipp at den klinisk opplæringen skal være integrert i det teoretiske studiet.

Masterstudiene i psykologi

Det som så har skjedd i ettertid, og som fortoner seg som uhensiktsmessig for meg, er at vi har fått innført femårige psykologstudier, de generelle masterstudiene (i Trondheim hadde de fra før hovedfagsstudiet i psykologi). Disse ligner profesjonsstudiet, men de er snevret inn til en anvendelse av psykologiens basalfag og mangler altså klinisk praksis. Ved UiO er flere kurs felles for de to utdanningene. Også i Trondheim synes det å være stor grad av parallellkjøring: «I dagens modell blir det mye parallellkjøring og unødvendig bruk av ressurser,» skriver Saksvik. En må også stille seg spørsmålet om myndighetene (les: de to berørte departementene) vet hva som foregår med hensyn til utdanningsalternativer i psykologi. Er det mulig å tenke seg at departementet ville godkjent et femårig studium i medisin ved siden av profesjonsstudiet, eller et fireårig studium i odontologi ved siden av deres femårige utdannelse til tannlege? Jeg er redd for at den dagen myndighetene «oppdager» mulighetene for å få utdannet langt flere psykologer til halve prisen, vil de legge sterkt press på universitetene, Norsk Psykologforening og Autorisasjonskontoret for at kandidater med mastergrad skal bli godkjent psykolog etter ett år med klinisk praksis.

På slutten av sitt innlegg spør Holte om universitetene har valgt dette, eller om det bare ble slik. Hvis det er et bevisst valg, fatter jeg ikke begrunnelsen for det. Særlig blir dette uforståelig fordi det å innføre masterstudiene til fordel for å bygge ut flere studieplasser på profesjonsstudiet betyr svekket økonomi for instituttene. Gjennom Opptrappingsplan for psykisk helse så de nevnte departementene

et behov for flere psykologer. Vi fikk derfor i stor grad finansiert nybygg ved Psykologisk institutt i Oslo gjennom Opptrappingsplanen, likeledes Dobbelkompetanseprosjektet. Og vi fikk et økt opptak på profesjonsstudiet i Oslo, hvor vi fikk et beløp per student som ligger 2–4 ganger høyere enn det man nå får for masterstudentene og 6–9 ganger det man får for en bachelor-student (tallet vil variere alt etter hvilke måte man regner på, men ligger altså innenfor den nevnte rammen). Det ble for fem år tilbake øvet ganske stort press på alle universitetene om å øke kapasiteten på profesjonsstudiet ytterligere. Det hadde ikke vært noe problem å få finansiert så mange studieplasser man måtte ønske med et beløp som ligger 2–4 ganger høyere enn masterstudiet. Hvorfor valgte man ikke da å satse på en økning av studieplasser i profesjonsstudiet i stedet for å bygge opp et nytt studietilbud som løper parallelt med profesjonsstudiet?

Både Saksvik og andre hevder at mastergradsstudentene vil gå inn i forskning, i motsetning til profesjonsstudentene. Jeg har vanskelig for å se at man blir mer motivert eller bedre kvalifisert til forskning gjennom et femårig studium enn et seksårig. Hvis det primære formålet med masterstudiet skulle være å utdanne til forskning, ville begrunnelsen være mye den samme som for det gamle magistergradsstudiet. Det ble nedlagt. Det blir i den sammenheng også litt vittig at Saksvik trekker frem Moser og Moser ved Senter for Fremragende Forskning som eksempel på at det ikke lenger er mulig å rekruttere (topp-)forskere fra profesjonsstudiet – når de to vitterlig er utdannet psykologer (i Oslo). Helt umulig er det nå heller ikke å rekruttere psykologer til forskning. I et større prosjekt jeg deltar i, som både har innslag av basal- og klinisk forskning, er det fire med mastergrad i psykologi som arbeider som assistenter eller administrativ koordinator, mens de 13 stipendiatene alle er psykologer eller leger.

EU-diplomet

Noen steder, særlig i debattinnlegget, får jeg inntrykk av at Holte mener vi i Norge vil få problemer hvis vi ikke tilpasser oss og godkjenner den femårige utdannelsen som EU-diplomet vil bygge på («Norge vil da bli bundet til å følge den europeiske standard»). Dette fortoner seg for meg som en merkelig saksfremstilling. Det kan da ikke være slik at EFPA (den europeiske psykologiføderasjonen) ikke vil godkjenne et seksårig studium når de til sin diplom baserer seg på et femårig studium. Dette blir ekstra underlig når jeg vet at ett av de sterkeste kortene vi hadde på hånd i forhandlingene om å beholde et seksårig profesjonsstudium i Norge, var en deklarasjon fra EFPA-presidenten hvor han argumentert for nødvendigheten av å beholde et seksårig studium. Holte hevder riktignok at EuroPsy-standarden vil være et betydelig redskap for å heve kvaliteten på veiledet praksis i den norske grunnutdanningen. Han tenker da på omfanget, som altså er ett år veiledet klinisk praksis etter at studiet er gjennomført, ikke kvaliteten på veilederne hvor Norge har et langt strengere krav enn EuroPsy. Men også når det gjelder omfanget, må dette bero på en misforståelse. Hvis Holte konsulterer Standarder for norsk psykologeksamen vil han se at det er et krav om 12 måneders integrert praksis i den norske psykologutdanningen.

To scenarier

I sitt innlegg skisserer Holte to scenarier i den videre utvikling. Ett av dem innebærer at profesjonsutdanningen spesialiseres mot det psykiske helsevern. I den anledning spør han også hva vi i så fall skal med psykiatere. Jeg er av den oppfatning at vi definitivt trenger psykiatere også i fremtidens psykiske helsevern. Jeg tror det ville være en ulykke om vi snevret inn vår utdanning

slik at vi blir enda mer lik psykiaterne. Vi bør fortsatt bygge på en generalistmodell og utdanne psykologer til å kunne fylle et langt bredere spektrum av jobber og oppgaver enn bare terapeuter. Når det gjelder forholdet til psykiaterne, bør begge profesjonene heller legge vekt på utvikle forskjellene enn å understreke likehetene. For samfunnet må det være en klar fordel at de to profesjonene dekker ulike områder, ikke blir mer og mer like (å trekke en parallell til de to utdanningene i psykologi ligger snublende nær).

Min konklusjon er at vi bør holde på et seksårig integrert profesjonsstudium i Norge. Selv om retorikken nå går ut på å skape et bilde av de som kjemper for profesjonsstudiet som bakstreverske («Master i psykologi – en trussel?»), vil jeg fortsatt hevde at vi gjennom Standarder for norsk psykologeksamen har et godt rammeverk for en solid og bred profesjonsutdanning. Det som gjenstår, er i større grad å få den såkalte årsenheten (tidligere grunnfag) integrert i profesjonsstudiet slik at det reelt blir et seksårig studieløp (ikke 1 + 5 år, som nå). For at det skal kunne skje, må opptaket til profesjonsstudiet skje på grunnlag av videregående skole. Jeg er med andre ord ikke enig med Saksvik i at generalistenes dager er talte.

Vi må ikke nå skape det inntrykket at fordi man legger seg på et femårig studium som basis for å godkjenne psykologer etter EuroPsy-standarden, må også vi redusere våre krav. Det er tross alt norske myndigheter som i henhold til norsk lovgivning (helsepersonelloven) skal utdele autorisasjon til psykologer. Her må Psykologforeningen bruke lovverket for å stå imot presset som kan tenkes å komme fra departementalt og annet hold om å godkjenne psykologer etter en femårig grunnutdanning.

Jeg ser altså ingen god begrunnelse for å ha innført to parallelle utdanninger i psykologi, hvorav den ene tar seks og den andre fem år. Derimot kan jeg godt se fornuften i å innføre spesialiserte mastergradsstudier innenfor psykologifaget, for eksempel i arbeids- og organisasjonspsykologi, nevrovitenskap eller helsefag som logopedi. Likeledes ser jeg det som ønskelig at psykologi inngår som delkomponent i tverrfaglige masterprogrammer.